

УДК. 330.101

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СИСТЕМИ АГРОБІЗНЕСУ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

І.М. ТЕРЕЩЕНКО,

викладач відділення з підготовки молодших спеціалістів ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

У статті дано аналіз економічним передумовам виникнення та розвитку агробізнесу в світовій економіці та обґрунтовано необхідність його подальшого розвитку в економіці України.

Ключові слова: агробізнес, державна економічна політика, продовольче забезпечення, сільське господарство, міжнародна економіка.

У сучасному світі однією з найгостріших проблем залишається продовольча проблема, хоча продовольчий потенціал Землі цілком достатній для того, щоб забезпечити потенціальне харчування населення всієї планети. Дана проблема полягає в тому, що виробництво і розподіл продовольства відбувається нерівномірно. В багатьох, країнах що розвиваються, забезпечення населення продуктами харчування недостатнє. На противагу цьому в індустріально розвинутих країнах спостерігається надвиробництво продовольства. Це явище пояснюється тим, що у розвинутих країнах виник новий тип зв'язків між основними ланками виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, який поєднує їх у органічно єдиний технологічний процес. Основною причиною цього процесу було поглиблення спеціалізації виробництва, що, у свою чергу, привело до необхідності більш тісної координації виробництва сільськогосподарської сировини, її транспортування, зберігання, переробки і торгівлі готовою продукцією. Це привело до організаційного об'єднання всіх цих стадій, яке дістало назву вертикальної або агропромислової інтеграції.

Громіздке поняття «виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції» почало замінюватись терміном «агробізнес» у 50 роки ХХ ст. в індустріально розвинутих країнах, коли відбулась так звана «зелена революція», яка привела до ліквідації класу селянства у цих країнах, його місце зайняв клас фермерів-підприємців [1].

На нашу думку поняття «агробізнес» у світовій економічній науці остаточно утвердилось саме тоді, коли представники економічної, правової та

аграрної науки комплексно почали вивчати проблему світового продовольчого забезпечення та способи її подолання.

Комплексному дослідженню даної проблеми присвячені роботи таких представників іноземної науки як Л. Кольз, Л. Річард, Т. Уль, Т. Хзджес, Л. Штріве та інших. В українській економічній, аграрно-правовій та фінансово-правовій науці комплексне дослідження окремих проблем розвитку аграрного сектора здійснено П. Гайдуцьким, С. Дем'яненком, В. Єрмоленком, Й. Завадським, С. Квашою, В. Курилом, П. Саблуком, В. Семчиком, В. Янчуком та іншими.

Метою даної статті є охарактеризувати економічні передумови виникнення та розвитку нового напрямку бізнесу в світовій економіці - агробізнесу та обґрунтувати необхідність його подальшого розвитку в національній економіці.

Отже, в економічній науці поняття «бізнес» означає економічну діяльність, що приносить доход або іншу вигоду. Особи, які виявляють ініціативну самостійність, спрямовану на отримання прибутку називаються бізнесменами, або підприємцями.

В економіці індустріально розвинутих країн у результаті злиття аграрного, промислового і торгового капіталу сформувалася нова підсистема виробничих; відносин, яку було названо агробізнесом та утворюється комплекс взаємопов'язаних виробництв, який складається з трьох основних груп галузей або сфер: галузі, які виробляють засоби виробництва для сільського господарства, переробної промисловості, заготівель; власне сільське господарство та його виробнича і соціальна інфраструктура; галузі та виробництва, які забезпечують заготівлю, зберігання, транспортування, переробку сільськогосподарської сировини і реалізацію виробленої з неї продукції [1].

Наукове обґрунтування подальшого застосування даного поняття відбувалось таким чином. Колишній заступник міністра сільського господарства США Дж. Х. Девіс на конференції з торгівлі у Бостоні в 1955 році дав таке визначення цього поняття: «Агробізнес означає загальну суму всіх операцій з виробництва і розподілу виробничих товарів для сільського господарства; виробничі операції на фермі; зберігання, переробку і розподіл сільськогосподарської продукції та товарів». Таким чином, поняття «агробізнес» тепер, по суті, охоплює функції, які включав термін «сільське господарство» 150 років тому. Це визначення було потім наведене у його книзі «Концепція агробізнесу», написаній у співавторстві з Голдбергом, яка вийшла у світ у 1957 році.

У 1963 році Дж. Сакс опублікував в Англії книгу з питань агробізнесу, в якій дав таке його визначення: «Нині існують тісні взаємовідносини між сільським господарством, промисловістю щодо його постачання і тими

галузями, які переробляють і реалізують сільськогосподарські продукти, що слово «агробізнес» увійшло в нашу мову, щоб підкреслити ці відносини».

В 1966 році у США видано брошуру «Агробізнес Середнього Заходу: його вплив на економіку країни і міжнародну торгівлю», у якій подається опис складових частин агробізнесу; «Сільське господарство у II половині XX ст. швидкими темпами стає більш взаємопов'язаним із іншими складовими економіки. Початкова концепція сільського господарства як виробництва на землі тепер поступається іншій, згідно з якою сільське господарство є сектором усієї економіки. Виникнення такої концепції сільського господарства виходить далеко за межі виробництва продовольства і волокна. Тепер воно має включати виробництво, переробку, виготовлення предметів для сільського господарства, торгівлі, використання і споживання. Операції кожного сектору й усієї системи вимагають високої технічної кваліфікації, потребують великої кількості людей і безпосередньо впливають на все економічне становище нашої країни. Агробізнес це новий, більш узагальнюючий термін, який тепер вживається стосовно цієї нової і більш широкій концепції сільського господарства» [1].

Наукове осмислення нового напрямку економічного розвитку в європейських країнах проходить поряд з стрімким розвитком аграрних продуктивних сил. Адже в цей час відбувається різке підвищення урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, що відбулося в результаті стрибкоподібного зростання продуктивності праці, зумовленого широким проникненням науково-технічної революції у сільське господарство [2].

У ряді країн (наприклад, ФРН, Франції, Італії) приймалися так звані «зелені плани». Це були спеціальні законодавчі акти окремих держав, які визначали умови, норми і характер державного втручання у сільське господарство, а також довгострокові плани його розвитку. Так у ФРН «Основний сільськогосподарський закон» (1955) визначив напрямки розвитку західнонімецького сільського господарства і роль держави у його соціально-економічній перебудові. Основні положення закону такі:

- покращення аграрної структури, тобто проведення комплексу державних заходів з модернізації сільського господарства і якісної перебудови його продуктивних сил (ліквідація роздробленості господарств, укрупнення їх тощо);
- переселення дрібних і середніх селян у промислові центри;
- скорочення безробіття і неповної зайнятості у сільському господарстві шляхом створення у районах, де переважають дрібні та середні господарства, промислових підприємств;
- надання державної допомоги рентабельним капіталістичним господарствам, зайнятим у виробництві зернових і картоплі;
- підвищення доходу осіб, зайнятих у сільському господарстві до рівня заробітної плати промислового робітника відповідної кваліфікації.

Аналогічні закони існують у Франції і Італії.

Конкретизуються «зелені плани» в довгострокових і річних планах, у яких визначаються розміри державних асигнувань на сільське господарство, розподіл їх за видами витрат, специфічні для кожної країни конкретної форми державного втручання та впливу на сільськогосподарське виробництво. «Зелені плани» передбачають основні напрямки державних капіталовкладень.

Для здійсненім «зелених планів» із держбюджетів відповідних країн виділялись значні кошти на іригацію, меліорацію, боротьбу з ерозією ґрунту і створення інфраструктури. Податкові пільги, дотації на купівлю пального, сільськогосподарських машин та добрив сприяли економічному стимулюванню життєздатних господарств [3].

Таким чином можна визначити що агробізнес являє собою форму підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки країни. Сюди входять підприємницька діяльність у виробництві засобів виробництва для сільського господарстві (техніка, добрива, корми тощо); власне агровиробництво (вирощування рослин і розведення тварин); зберігання переробка і торгівля як «сирою», так і переробленою продукцією. До агробізнесу належать також усі види діяльності з обслуговування сільського господарства (агросервіс, ринкова інфраструктура тощо). Практика показує доцільність поєднання декількох видів підприємницької діяльності в одній фірмі (наприклад, вирощування первинного виду сировини, її зберігання, переробка і торгівля готовою продукцією).

Досвід підприємницької діяльності у агробізнесі дозволяє виділити різні, але взаємопов'язані рівні його функціонування: перший рівень - агробізнес у фермерських господарствах, кооперативах, агропромислових об'єднаннях, фірмах; другий - агробізнес у масштабі національної економіки країни; нарешті, третій рівень - агробізнес у міжнародному масштабі [3].

В сучасному світі сформувалася міжнародна системи агробізнесу, яка являє собою багатфункціональний глобальний комплекс і в якому поєднується виробництво, зберігання, транспортування та реалізація продовольчої продукції у світовому масштабі. Економічні відносини в цьому комплексі формуються на основі міжнародного розподілу праці та глобалізації регіональних агропродовольчих ринків.

Вищезазначений досвід повинен більш широко використовуватись в Україні, зокрема через впровадження нового типу зв'язків між основними ланками національного виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, який поєднує їх у органічно єдиний технологічний процес. Подальше поглиблення спеціалізації виробництва в Україні призведе до необхідності більш тісної координації виробництва сільськогосподарської сировини, її транспортування, зберігання, переробки і торгівлі готовою продукцією. Об'єднання всіх цих стадій приведе до агропромислової інтеграції як необхідної складової зміцнення для забезпечення сільськогосподарською продукцією внутрішнього ринку та збільшить експортну частину торгового балансу в економіці України [4].

Література

1. Карро Д., Жюйар П. Международное экономическое право: учебник / Д. Карро, П. Жюйар; пер. с франц. – М.: Междунар. отношения, 2001. – 960 с.
2. Коваленко Т.О. Систематизація аграрного законодавства України / Т.О. Коваленко // Стан та перспективи розвитку аграрного права: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 26–27 трав. 2005 р.). – К. – 2005. – 85 с.
3. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: дис. ... доктора. юрид. наук: 12.00.07. / Курило Володимир Іванович – К. – 2007. – 419 с.
4. Мушенко В.В. Проблеми правового регулювання окремих напрямів державної підтримки аграрних товаровиробників / В.В. Мушенко // Актуальні питання державотворення в Україні: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. КНУ імені Тараса Шевченка – К. – 2010. – Ч.І. – С. 216 – 217 с.

Предпосылки возникновения системы агробизнеса в мировой экономике

Терещенко И.Н.

В статье дан анализ экономическим предпосылкам возникновения и развития агробизнеса в мировой экономике и обоснованно необходимость его последующего развития в экономике Украины.

Ключевые слова: *агробизнес, государственная экономическая политика, продовольственное обеспечение, сельское хозяйство, международная экономика.*

Pre-conditions of origin of agribusiness system in world economy

Tereschenko I.M.

In the article the analysis of economic pre-conditions of origin and development of agribusiness in a world economy is given and grounded the necessity of its further development in the economy of Ukraine.

Keywords: *agribusiness, public economic policy, food providing, agriculture, international economy.*